

حوزه هنری انقلاب اسلامی
استان چهارمحال بختیاری

تا اطلاعاتی بعدی معتبر است

درآمدی بر نقدهای درونی و بیرونی مدرنیته

علی رضا ییابان نورد سروستانی

www.ketab.ir

واحد پژوهش و آموزش
حوزه هنری چهارمحال و بختیاری
زمستان ۱۳۹۸

سرشناسه: بیابان‌نورد سروستانی، علی‌رضا، ۱۳۵۷ -

عنوان و نام پدیدآور: تا اطلاعاتی بعدی معتبر است؛ درآمدی بر نقدهای درونی و بیرونی مدرنیته / مؤلف علی‌رضا بیابان‌نورد سروستانی.

مشخصات نشر: تهران: سامان دانش، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۴۲۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۳۳-۴۷-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص ۴۰۷

عنوان دیگر: درآمدی بر نقدهای درونی و بیرونی مدرنیته

موضوع: تجدد

موضوع: Modernity*

شناسه افزوده: حوزه هنری، واحد پژوهش و آموزش

رده‌بندی کنگره: B ۱۰۵

رده‌بندی دیویی: ۱۰۷

شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۴۴۰۰۸

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

تا اطلاعاتی بعدی معتبر است

درآمدی بر نقدهای درونی و بیرونی مدرنیته

□ مؤلف: علی‌رضا بیابان‌نورد سروستانی

□ طراح جلد: پدram فرخ‌نیا

□ صفحه‌آرا: هاجر حسن‌زاده

□ لیتوگرافی: سروش

□ چاپ: نقشینه

□ چاپ اول: ۱۳۹۸

□ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ISBN: 978-622-6133-47-0

□ شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۳۳-۴۷-۰

□ تهران: ضلع شمال غربی پل سیدخندان، نبش خیابان شریعتی، ساختمان ۱۰۰۰، واحد ۶

همراه ۹۱۳۳۸۲۸۶۵۱ - دورنگار ۲۲۸۶۲۷۰۱ صندوق پستی: ۱۶۳۱۵-۱۷۱۱

Printed in The Islamic Republic of IRAN

* کلیه حقوق محفوظ است.

۱۳..... مقدمه

۱۷..... فصل اول: مدرنیته در بوته نقد

۲۱..... بخش اول: مدرنیته و چیستی آن

۲۸..... الف) مبانی هستی‌شناختی دوران مدرن

۳۸..... ب) مبانی معرفت‌شناختی دوران مدرن

۴۷..... پ) شک و نقد در دوران مدرن

۵۴..... بخش دوم: نقدهای درونی و بیرونی بر مدرنیته

۵۵..... الف) نقدهای درونی

۷۷..... ب) نقدهای بیرونی

۱۰۱.....	فصل دوم: عقل در دنیای مدرن
۱۰۸.....	بخش اول: عقل و دوران پیشامدرن
۱۱۰.....	افلاطون
۱۱۲.....	ارسطو
۱۱۳.....	اپیکوریان
۱۱۴.....	رواقیون
۱۱۵.....	کلبیون
۱۱۶.....	شکاکان
۱۱۶.....	قرون وسطی
۱۱۹.....	بخش دوم: عقل در دوران روشنگری
۱۱۹.....	الف) روشنگری و مدافعان عقل
۱۳۴.....	کانت و عقل نظری و عملی
۱۳۷.....	کانت و روشنگری
۱۴۳.....	ب) روشنگری و منتقدان عقل
۱۴۶.....	بخش سوم: عقل در قرن نوزدهم
۱۴۶.....	الف) قرن نوزدهم و مدافعان عقل
۱۴۶.....	هگل و عقل مدرن
۱۵۳.....	ب) قرن نوزدهم و منتقدان عقل
۱۵۳.....	نیچه و نقد بنیادین عقل گرایی
۱۵۶.....	هوسرل و بحران عقل مدرن
۱۶۱.....	بخش چهارم: در آمدی بر عقل و عقلانیت در قرن بیستم
۱۶۶.....	الف) منتقدان درونی عقلانیت در قرن بیستم
۱۶۶.....	۱- ماکس وبر و عقلانیت بوروکراتیک
۱۶۸.....	الف) عقلانیت عملی

۱۶۹..... (ب) عقلانیت نظری

۱۶۹..... (پ) عقلانیت ذاتی یا محتوایی

۱۷۰..... (ت) عقلانیت رسمی یا صوری

۲- هورکهایمر و آدورنو و صنعت فرهنگ..... ۱۷۴

۳- مارکوزه و انسان تکساحتی..... ۱۷۹

۴- پوپر و نفی اسطوره و چارچوب..... ۱۸۱

۵- هابر ماس و بازسازی عقل ارتباطی..... ۱۸۴

۶- گیدنز و عقلانیت بازتابی..... ۱۹۸

(ب) منتقدان بیرونی عقلانیت در قرن بیستم..... ۲۰۲

۱- درینده و شالودم شکنی عقل مدرن..... ۲۰۳

۲- میشل فوکو، جدال میان خودورزی و خردباوری..... ۲۰۹

۳- لیوتار و فراروایت عقل مدرن..... ۲۱۷

فصل سوم: ایده پیشرفت در دنیای مدرن..... ۲۲۱

بخش اول: پیشرفت و دوران پیشامدرن..... ۲۲۸

افلاطون..... ۲۳۰

ارسطو..... ۲۳۱

قرون وسطی..... ۲۳۲

بخش دوم: پیشرفت و دوران روشنگری..... ۲۳۴

الف) پیشرفت و مدافعان آن در قرن هجدهم..... ۲۳۴

ب) پیشرفت و مخالفان آن در قرن هجدهم..... ۲۴۳

بخش سوم: قرن نوزدهم و ایده پیشرفت..... ۲۴۷

الف) مدافعان ایده پیشرفت در قرن نوزدهم..... ۲۴۷

۱- سن سیمون..... ۲۴۸

- ۲- اگوست کنت ۲۵۰
- ۳- مارکس ۲۵۳
- ب) منتقدان ایده پیشرفت در قرن نوزدهم ۲۵۸
- ۱- اسوالد اشپنگلر ۲۶۰
- ۲- توین بی ۲۶۳
- بخش چهارم: از ایده نظری پیشرفت تا فرایند عملی توسعه در قرن بیستم ۲۶۵
- از پیشرفت تا توسعه (سیری در پاژادایم‌های توسعه در قرن بیستم) ۲۶۵
- نظریه نوسازی و مدرنیزاسیون ۲۷۱
- الف) تکاملیون ۲۷۲
- ب) نظریه‌های مربوط به تبیین جامعه سرمایه‌داری نوین ۲۷۴
- امیل دورکهایم ۲۷۴
- ماکس وبر ۲۷۶
- پارسونز ۲۷۷
- ۱ نظریات نوسازی ۲۸۰
- ۲- نقد تجدیدنظرطلبان نوسازی ۲۸۳
- الف) منتقدان درونی اندیشه پیشرفت در قرن بیستم ۲۹۳
- ۱- هایک و پوپر و مهندسی تدریجی اجتماعی ۲۹۴
- ۲- آلن تورن و ایده پیشرفت ۳۰۲
- ۳- هابرماس و نظریه تکامل اجتماعی ۳۰۸
- ۴- آنتونی گیدنز و سیاست زندگی ۳۱۸
- ب) منتقدان بیرونی ایده پیشرفت ۳۳۰
- پست‌مدرنیسم و تغییر ذهنیت توسعه (درآمدی بر نقدهای نظریه پیشرفت از منظر پست‌مدرنیسم) ۳۳۰

۳۳۸.....	۱- میشل فوکو و نظریهٔ عدم استمرار در تاریخ
۳۴۰.....	دیرینه‌شناسی
۳۴۲.....	تبارشناسی
۳۴۵.....	پیشرفت و توسعه از دید فوکو
۳۴۸.....	۲- لیوتار و و فراروایت پیشرفت
۳۵۵.....	فصل چهارم: حقیقت در دوران مدرن
۳۶۱.....	بخش اول: حقیقت و جهان پیشامدرن
۳۶۴.....	افلاطون
۳۶۶.....	ارسطو
۳۶۷.....	اپیکوریان
۳۶۷.....	رواقیون
۳۶۸.....	کلیون
۳۶۹.....	شکاکان
۳۷۰.....	قرون وسطی
۳۷۲.....	بخش دوم: حقیقت در قرن هجدهم
۳۷۲.....	حقیقت و روشنگری
۳۷۵.....	بخش سوم: حقیقت در قرن نوزدهم
۳۷۶.....	الف) قرن نوزدهم و مدافعین وجود حقیقت
۳۷۶.....	هگل و شناسایی حقیقت مطلق
۳۷۷.....	ب) قرن نوزدهم و نقد حقیقت به‌عنوان عنصری متعالی
۳۷۷.....	نیچه و نقد وجود حقیقت مطلق
۳۸۲.....	بخش چهارم: حقیقت در دنیای مدرن
۳۸۴.....	الف) حقیقت و نقدهای درونی مدرنیته

مقدمه

مدرنیته به عنوان یکی از تأثیرگذارترین فرایندهای اجتماعی، سیاسی و اندیشگی معاصر، مدت‌هاست که ذهن اندیشمندان علوم اجتماعی را در عرصه‌های مختلف به خود مشغول کرده و کم‌وبیش زندگی امروزی را تحت تأثیر قرار داده است و تا بدان‌جا پیش رفته که حتی برخی آن را سرنوشت اجتناب‌ناپذیر ما دانسته‌اند؛ سرنوشتی که مدت‌هاست بر ما سایه افکنده و ظاهراً تا آینده پیش‌بینی‌ناپذیری با ما خواهد بود.

بحث درباره مدرنیته به عنوان فرایندی تأثیرگذار در عرصه‌های مختلف با توجه به جایگاه علوم اجتماعی در دنیای معاصر، اهمیتی دوچندان دارد. به بیانی دیگر، اندیشمندان در عرصه‌های مختلف علوم فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و نظایر آن درصدد بوده‌اند تا تغییرات وسیع در فکر و عمل مردم را تحت عناوین معرفتی جدید شرح و بسط دهند تا به فهم دنیایی که دیگر

شباهت چندانی با دنیای سنتی ندارد، برسند.

در چنین شرایطی، دنیای مدرن با پدید آمدن تغییرات گسترده‌ای باعث فروپاشی شیوه‌های زندگی سنتی شد. در این میان علوم جدید نیز، به دنبال ارائه درک تازه‌ای درباره دنیای اجتماعی و همچنین دنیای طبیعی بوده است. از «مارکس» و «وبر» و «دورکهایم» گرفته تا «هابرماس» و «گیدنز»، حتی متفکران و منتقدان پست مدرن، نظیر «فوکو» و «لیوتار» و... همه و همه در صدد بودند به جست‌وجوی نیروی محرکه‌ای بپردازند، تا شاید بتوانند علل بنیادین این تغییرات و عرصه‌های گوناگون را شرح دهند. پس اساساً شرایط علم جدید به گونه‌ای است که هدفش به نوعی بررسی محتوای دنیای مدرن است؛ دنیایی که خود را در ابتدا با عصر قدیم معنا می‌کند. مدرنیته با تکیه بر «عقل خودبنیاد» و خودمحور، انسان را به صورت موجودی شناسا، خودآگاه و مستقل درمی‌آورد که به تنهایی قادر به اندیشه و عمل است. از این رو در این فرایند انسان مدرن با توسل به عقل نقاد به تشکیک در امور می‌پردازد و به این وسیله معنایی خود را در طی نقدهای بنیادینی که نسبت به باورها و ایستارها و به طور کلی هرآنچه که جزء بدیهیات به شمار می‌آید، کسب می‌کند و اعتبار زیادی به نقد و نقادی می‌دهد.

مدرنیته سنت را به عنوان یک موضوع، دائماً مورد نقادی قرار می‌دهد و تا جایی پیش می‌رود که حتی خود مدرنیته را نیز مصون نگه نداشته و در کنار سنت حال خویش را نیز دائماً نقد می‌کند.

دوران مدرن با تکیه بر عقل نقاد قصد دارد سوابق و اعتقادات جاری را با تکیه بی‌نظیری بر عقل انسانی واری کند. نقد در این دنیا به عنوان موتور محرکه حرکت اندیشه، مدرنیته را از ثبات و رکود می‌رهاند و به هدف اصلی خود، یعنی نوخواهی و نوبودگی دائمی که معنای اصطلاحی «مدرن» است،